

M. Öcal Oğuz - Selcan Gürçayır, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2, Geleneksel Yayınları: 2, Ankara 2005, 511 s.*

Gerek Osmanlı Türkiye'sinde gerek Cumhuriyet Türkiye'sinde birçok âlim ve akademisyen folklor konusunda çalışmalar yapıp ürünler vermiştir. İbrahim Şinasi, Ziya Paşa, Ahmet Vefik Paşa, Ziya Gökalp, Mehmet Fuat Köprülü, Rıza Tevfik¹ gibi isimler çalışmalarını daha çok Osmanlı İmparatorluğu devrinde vermekle birlikte Cumhuriyet Türkiye'sinde de eserler meydana getirmişlerdir. Cumhuriyet dönemine geldiğimizde ise Pertev Naili Boratav, Mehmet Kaplan, Mehmet Akalın, Muhan Bali, Fikret Türkmen, Bilge Seyidoğlu, Saim Sakaoğlu, Umay Günay, Sedat Veyis Örnek, Şükrü Elçin, Abdurrahman Güzel, Nevzat Gözaydın, Özkul Çobanoğlu, Metin Ekici ve M. Öcal Oğuz gibi akademisyenler halk biliminde birçok faydalı çalışmalarda bulunmuşlar, eserleri ve fiili çalışmalarıyla gerek profesyonel gerekse amatör araştırmacılara, halk bilimi sevdalarına ve üniversitelerdeki lisans, yüksek lisans ile doktora eğitimi gören öğrencilere ışık tutmuşlar ve tutmaktadırlar.

Avrupa'da ortaya çıkan ve Türkiye dahil birçok ülkede kullanılagelen “*folklor*” terimi bilindiği üzere 22 Ağustos 1846 tarihinde William John Thoms (1803-1885) tarafından “*Athenaeum*” adı dergide “*popüler antikler*” ve “*popüler edebiyat*” kavramlarını karşılamak için kullanılmıştır.² Thoms bu makalesinde folklorun konusunu geçmiş zamanların âdetleri, gelenekleri, görenekleri, bâtil inançları, balladları, atasözleri ve başka şeylerini çalışma konusu yapma olarak açıklamaktadır.³ Yine Thoms'dan bir süre önce Alman Jacob Ludwig Karl Grimm (1785-1863) ve Wilhelm Grimm (1786-1859) kardeşler köylerden yaptıkları masal derlemeleriyle ileride ortaya çıkacak “*Difzyon*”, “*Göç*”, “*Kültürel Ödünçleme*” ve “*Karşılaştırmalı Kuram*” gibi folklor kuramlarının ortaya çıkmasına önyak olmuşlardır.⁴

Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2, adından da anlaşılacağı gibi bir devam niteliğindedir.⁵ İlk kitap, takdir edileceği üzere aynı adla bundan iki yıl önce yayınlanmış; “*Bu kitap yayına hazırlayanların, hocaları Prof. Dr. Umay GÜNAY'a bir armağanıdır.*” ithaf cümlesiyle okurlarla buluşmuştur.⁶ İlk kitabı yayımlayanlardan sadece M. Öcal Oğuz, ikinci kitabın yayımına katılmıştır.

Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2, eseri de; “*Bu kitap, R.M. DORSON'un 'Günümüz Folklor Kuramları' ve Julius Kaarle KROHN'un 'Halkbilimi Yöntemi' adlı kuram kitaplarını Türkçe'ye kazandıran Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN'e öğrencilerinin armağanıdır.*” şeklindeki bir ithaf cümlesiyle okuyucuları karşılar. İlkinde olduğu gibi bu kitapta da “*Önsöz*” kısmı M. Öcal Oğuz'a aittir. Oğuz, kitabın halkbilim çalışmalarını daha akademik bir düzlemde ve uluslar arası birikimden yararlanarak yürütme çalışmalarına katkı sağlamak üzere oluşturulmuş bir ürün⁷ olduğunu dile getirir.

Kitapta toplam otuz altı makale bulunmaktadır. Bir makale haricinde ki o da bir değerlendirme niteliği taşımaktadır, (Şerif Oruç “*Avrupa Masallarının Üslup Özelliklerini İnceleyen Bir Masal Araştırmacısı: Max Luthi*”, s. 421-429) tüm makaleler tercümedir ve bazı yazarların birden fazla makalesi kitapta bulunmaktadır.⁸ Makaleler 13. ve 503. sayfalar arasında yer almaktadır. Makalelerin

¹ Şinasi'nin “*Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye*”si, Ziya Paşa'nın “*Şiir ve İnşa*” makalesindeki görüşleri, Ahmet Vefik Paşa'nın “*Müntahabat-ı Durûb-ı Emsâl-i Türkiyye*”si, Ziya Gökalp'ın Halka Doğru dergisindeki “*Halk Medeniyeti*” başlıklı yazısı, Fuat Köprülü'nün İkdâm Gazetesindeki “*Yeni Bir İlim: Halkiyat Folk-lore*” adlı yazısı, Rıza Tevfik'in Peyam'da yayınlanan “*Folklor-Folk lore*” adlı yazılar ve eserler Türkiye'deki ilk folklor çalışmaları açısından önemlidir.

² Metin Ekici, **Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri**, Geleneksel Yayıncılık, Ankara 2004, s. 2.

³ William John Thoms, **Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2**, Geleneksel Yayıncılık, s.13-15, The Study of Folklore USA: Prentice-Hall s.4-6'dan (Çev. Serpil Aygün Cengiz).

⁴ Kaarle Krohn-John Krohn, **Halk Bilimi Yöntemi**, çev. Günseli İçöz, Yayına hazırlayan Prof. Dr. Fikret Türkmen, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.

⁵ **Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2**, Geleneksel Yayıncılık, Yayına Hazırlayanlar: M. Öcal Oğuz-Selcan Gürçayır, Ankara 2005, 511 s.

⁶ **Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar**, Millî Folklor Yayınları 17, Yayına Hazırlayanlar: Gülin Öğüt Eker, Metin Ekici, M. Öcal Oğuz, Nebi Demirci, Ankara 2003, 508 s.

⁷ M. Öcal Oğuz, **Selcan Gürçayır**, age, s. 7-8

⁸ Alan Dundes, (**Folklor Nedir?**, s.16-20, çev. Gülay Aydın, **Halkbilimi Çalışma Yöntemleri**, s.98-107, çev. Ayşenur Nazlı), William R. Bascom, **Halkbilimi, Sözlü Sanat ve Kültür**, s.63-73, çev. Nilgül Aytuzlar, **Folklorun Dört İşlevi**, s.125-151,

bitiminden sonra ise sekiz sayfalık bir “*Kişi Adları Dizini*” (s. 503-511) gözümüze çarpıyor. Birinci kitaptan farklı olarak makalelerin yazarlarının kısa bir biyografisi makale başında verilmiş, daha sonra makaleye geçilmiştir. Makale başlıkları ise 1) Makalenin ismi 2) Makale yazarının ismi 3) Makale çevirmenin isminden oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında ise ilk kitapta olduğu gibi kitapta makaleleri bulunan yazarların ve bu makaleleri tercüme edenlerin isimleriyle birlikte kitabı yayına hazırlamış olan M. Öcal Oğuz ve Selcan Gürçayır’ın kısa biyografileri okuyucuya verilmiştir.

Kitapta makaleleri bulunan yazarlar ve bu yazarların makaleleri sırasıyla şu şekildedir: Richard M. Dorson-W.J. Thoms “*Folklor*” (s. 9-15, çev. Serpil Aygün Cengiz), Alan Dundes “*Folklor Nedir?*” (s. 16-20, çev. Gülay Aydın), Francis Le Utley “*Folklorun Tanımı*” (s. 21-32, çev. Tuba Saltık Özkan), “William S. Fox “*Folklor ve Fakelore: Bazı Sosyolojik Düşünceler*” (s. 33-50, çev. Tolga Tanyel), Don Yoder “*Halk Yaşamı*” (s. 51-62, çev. Ayça Yavuz), William Bascom “*Halkbilimi, Sözlü Sanat ve Kültür*” (s. 63-73, çev. Nilgül Aytuzlar), Richard Bauman “*Halkbiliminin Farklı Kimliği ve Sosyal Tabanı*” (s. 74-88, çev. Feridun Çotra), Roger D. Abrahams “*Halkbilimini Etnolojik ve Sosyolojik Yönleriyle Açıklamak*” (s. 89- 97, çev. Ayça Yavuz), Alan Dundes “*Halkbilimi Çalışma Yöntemleri*” (s. 98-107, çev. Ayşenur Nazlı), Carl Wilhelm von Sydow “*Coğrafya ve Masal Ekotipleri*” (s. 108-124, çev. Tuğçe Işıkhhan), William R. Bascom “*Folklorun Dört İşlevi*” (s. 125-151, çev. Ferya Çalış), J. Kimberley Lau “*Dizileştirme Mantığı: Folklor ve Çok Kültürlü ‘Kendini İyi Hisset’ Dönemindeki Farklılıklar*” (s. 152-167, çev. Güneş Yılmaz), Roger D. Abrahams “*Halkbiliminin Retorikal Teorisi İçin Giriş Sözleri*” (s. 168-190, çev. Ayşe Yavuz-Nilgül Aytuzlar), M. Trefor Owen “*Folklor ve Popüler Kültür*” (s. 191-198, çev. Selcan Gürçayır), Peter Burke-Roy Porter “*‘Jargon’ Kavramı Hakkında*” (s. 199-203, çev. Kerim Demirci), José E. Limon “*Batı Marksizmi ve Folklor*” (s. 204-232, çev. Necdet Hasgül), Alexander H. Krappe “*Folklor ve Mitoloji*” (s. 233-245, çev. Umay Günay), Lauri Honko “*Miti Tanımlama Problemi*” (s. 246-259, çev. Nezir Temür), G.S. Kirk “*Mitleri Tanımlamak Üzerine*” (s. 260-270, çev. Kadriye Türkan), Percy. S. Cohen “*Mit Kuramları*” (s. 271-290, çev. Evrim Ölçer Özünel), Jan de Vries “*‘Doğa Mitolojileri’ Hakkında Teoriler*” (s. 291-304, çev. Gülten Küçükbasmacı), Lord Raglan “*Tarih ve Mit*” (s. 305-317, çev. Levent Soysal), Lord Raglan “*Mit ve Ritüel*” (s. 318-331, çev. Evrim Ölçer Özünel), John Andrew Boyle “*Mitte ve Gerçekte Tavşan -Bir İnceleme Yazısı-*” (s. 332-341, çev. Feridun Çotra-Hüseyin Taşdemir), Linda Degh “*Günümüz Bağlamında Efsane Üzerine Teorik Bir Düşünme ve Efsanenin Tanımı*” (s. 342-353, çev. Selcan Gürçayır), Linda Degh “*Hikâye Anlatıcılar*” (s. 354-375, çev. Adem Koç), Ursula Ewig “*Masal, Masal Araştırması ve Masal Derlemesi Üzerine*” (s.376-389, çev. Zeki C. Arda), Carl Wilhelm von Sydow “*Halk Masalı İncelemeleri ve Dilbilimi Üzerine Bazı Görüşler*” (s. 390-420, çev. Kürşat M. Korkmaz), Şerif Oruç “*Avrupa Masallarının Üslup Özelliklerini İnceleyen Bir Masal Araştırmacısı: Max Luthi*” (s. 421-429), Bruce A. Rosenberg-John B. Smith “*Bilgisayar ve Tarihî-Coğrafi Fin Metodu*” (s. 430-438, çev. Ayşenur Nazlı), Heda Jason “*Metin ve Folklor Bağlamı İndekslemeye Karşı*” (s. 439-444, çev. Orhun Yakın), Ruth Finnegan “*Sözel Şairler Anonim Midir?*” (s. 445-454, çev. Mustafa Sever), Ruth Finnegan “*Bireysel Yetenek Olarak Şair*” (s. 455-459, çev. Mustafa Sever), Ruth Finnegan “*Gâipten Haber Veren Kişi / Kâhin Olarak Şair*” (s. 460-465, çev. Mustafa Sever), Joan Lawson “*Avrupa Halk Dansları Millî ve Müzikal Karakterleri*” (s. 466-486, çev. Kürşat Korkmaz), Leonard Feinberg “*Mizahın Sırrı*” (s. 487-502, çev. Ali Çelik-F. Gül Özyağcıoğlu Koçsoy) .

Makalelerin sonlarında bunların hangi kaynaktan alındığı belirtilmiştir. Diğer yandan, bütününde olmasa da çoğu makalenin sonunda yine birtakım belirtme notları bulunmaktadır. Ancak kaynakça, kaynaklar ve bibliyografya gibi notlar aynı anlamları taşımalarına rağmen farklı şekilde isimlendirilmişlerdir. Bu belirtme notlarını da 1) *Dipnotlar* (s. 48, s.124, s.146, 418-419-420), 2) *Notlar* (s.166, s.190, s.202, s.229, s.258, s.304, s.317, s.330, s.388-389, s.502), 3) *Referanslar* (s.166, s.290), 4)

çev. Ferya Çalış), Roger D Abrahams, **Halkbilimini Etnolojik ve Sosyolojik Yönleriyle Açıklamak**, s. 89-97, çev. Ayça Yavuz, **Halkbiliminin Retorikal Teorisi İçin Giriş Sözleri**, s. 168-190, çev. Ayşe Yavuz-Nilgül Aytuzlar-Emine Aydoğan), Lord Raglan, (**Tarih ve Mit**, s. 305-317, çev. Levent Soysal, **Mit ve Ritüel**, s.317-331, çev. Evrim Ölçer Özünel), Linda Dégh (**Günümüz Bağlamında Efsane Üzerine Teorik Bir Düşünme ve Efsanenin Tanımı**, s. 342-353, çev. Selcan Gürçayır **Hikâye Anlatıcılar**, s. 354-375, çev. Adem Koç), Ruth Finnegan, (**Sözel Şairler Anonim Midir?**, s.445-459, çev. Mustafa Sever, **Bireysel Yetenek Olarak Şair**, s.460-465, çev. Mustafa Sever, **Gâipten Haber Veren Kişi / Kâhin Olarak Şair**, s.466-486, çev. Mustafa Sever)

Kaynakça (s.230-231-232, s.245, s.454) 5) Bibliyografya (s.389) ve 6) Kaynaklar (s.459, s.465) olarak altı farklı gruba ayırmamız mümkündür.

Kitaptaki ilk ona altı makale (*Folklor, Folklor Nedir?, Folklorun Tanımı, Folklor ve Fakelore: Bazı Sosyolojik Düşünceler, Halk Yaşamı, Halkbilimi, Sözlü Sanat ve Kültür, Halkbiliminin Farklı Kimliği ve Sosyal Tabanı, Halkbilimini Etnolojik ve Sosyolojik Yönleriyle Açıklamak, Coğrafya ve Masal Ekotipleri, Halkbilimi Çalışma Yöntemleri*) folklor kuramları üzerine iken on altıncı makaleden itibaren (*Folklor ve Mitoloji, Miti Tanımlama Problemi, Mitleri Tanımlamak Üzerine, Mit Kuramları, 'Doğa Mitolojileri' Hakkında Teoriler, Tarih ve Mit, Mit ve Ritüel, Mitte ve Gerçekte Tavşan -Bir İnceleme Yazısı, Günümüz Bağlamında Efsane Üzerine Teorik Bir Düşünme ve Efsanenin Tanımı, Hikâye Anlatıcılar, Masal, Masal Araştırması ve Masal Derlemesi Üzerine, Halk Masalı İncelemeleri ve Dilbilimi Üzerine Bazı Görüşler, Avrupa Masallarının Üslup Özelliklerini İnceleyen Bir Masal Araştırmacısı: Max Luthi, Bilgisayar ve Tarihî-Coğrafi Fin Metodu, Metin ve Folklor Bağlamı İndekslemeye Karşı, Sözel Şairler Anonim Midir?, Bireysel Yetenek Olarak Şair, Gâipten Haber Veren Kişi / Kâhin Olarak Şair, Avrupa Halk Dansları Millî ve Müzikal Karakterleri, Mizahın Sırrı*) folklor teorileri bakımından halk edebiyatı ürünleri ele alınmıştır. Bu bahsedilen halk edebiyatı ürünleri ise şu şekildedir: 1) Mitler (*Folklor ve Mitoloji, Miti Tanımlama Problemi, Mitleri Tanımlamak Üzerine, Mit Kuramları, Doğa Mitolojileri' Hakkında Teoriler, Tarih ve Mit, Mit ve Ritüel, Mitte ve Gerçekte Tavşan -Bir İnceleme Yazısı*), 2) Efsane (*Günümüz Bağlamında Efsane Üzerine Teorik Bir Düşünme ve Efsanenin Tanımı*), 3) Halk Hikâyesi (*Hikâye Anlatıcılar*), 4) Halk Masalları (*Masal, Masal Araştırması ve Masal Derlemesi Üzerine, Halk Masalı İncelemeleri ve Dilbilimi Üzerine Bazı Görüşler, Avrupa Masallarının Üslup Özelliklerini İnceleyen Bir Masal Araştırmacısı: Max Luthi*), 5) Şiirler ve onların müellifleri olan şairler (*Sözel Şairler Anonim Midir?, Bireysel Yetenek Olarak Şair, Gâipten Haber Veren Kişi / Kâhin Olarak Şair*), 6) Halk dansları

(*Avrupa Halk Dansları Millî ve Müzikal Karakterleri*) ve 7) Mizah (*Mizahın Sırrı*).

M. Öcal Oğuz ve Selcan Gürçayır'ın yayına hazırlamış olduğu bu eser, halk biliminin uzmanları tarafından kaleme alınmış makalelerin Türkçe'ye kazandırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Aynı adlı birinci kitabın da tamamlayıcısı olarak düşünüldüğünde eserin kıymeti daha fazla anlaşılacaktır.

Erhan AKTAŞ*

* Arş. Gör., Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü.